

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Jiřího Mikuláše

***Vinzenz Maschek – život a dílo.* FF UK v Praze, Ústav hudební vědy, Praha 2011, 2 díly, 311, 620 s.**

Václav Kapsa

Jiří Mikuláš předkládá ve své disertační práci výsledky svého dlouhodobého výzkumu zaměřeného na skladatele Vinzenze Maschka. Obdivuhodnou usilovnost v naplňování Mikulášova badatelského zájmu dokládají jeho četné předchozí dílčí publikace uvedené v seznamu literatury, jejichž počet dosahuje dvou desítek a první z nich byla vydána již v roce 1988.

Práce sestává ze dvou dílů, vlastní monograficky zaměřený text je doplněn rozsáhlým tematickým katalogem Maschkovy tvorby. K rozvržení prvního dílu autor přistoupil vpravdě tradičním způsobem, text je totiž koncipován jako velká monografie, jejíž dvě stěžejní kapitoly pojednávají samostatně nejdříve život, a poté dílo dotyčného skladatele. Závěr prvního dílu pak tvoří detailní chronologický přehled veškerých známých událostí ze skladatelova života (včetně odkazů na odpovídající prameny), obligátní seznamy pramenů, literatury a vyobrazení, na samý konec je přiložen graficky zpracovaný rozrod Vinzenze Maschka. Biografickou část své práce otevírá Mikuláš stručným skladatelovým životopisem, který je následován kapitolami zaměřenými na jednotlivé etapy Maschkova života. Některé z nich jsou vymezeny chronologicky, jiné ale i tematicky, když přinášejí pohledy na různé aspekty skladatelovy profesní kariéry.

Nejdříve autor pojednává Maschkův původ a mládí, sleduje jeho rodinu ve Zvíkovci a v Chříči, uvažuje o možnostech skladatelova vzdělání, o okolnostech jeho odchodu do Prahy i o jeho hudebních studiích u F. X. Duška a J. Segera. Řada otázek zde samozřejmě zůstává otevřena, výchozím zdrojem informací zůstává zejména Dlabáčovo heslo o skladateli, Mikuláš však hojně čerpá i z rukopisné verze slovníku a dalších souvisejících pramenů z Dlabáčovy pozůstalosti. Domnívám se, že není příliš vhodné odkazovat v textu – jenž je jinak dobře podložen studiem pramenů (zejména matrik) i regionální historické literatury – na stránky Wikipedie (pozn. 60, 69). Nebyl by jako zdroj informací o Chříči mnohem vhodnější například Kučův lexikon *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* či jiná podobná literatura?

Další kapitola je věnována Maschkovu rodinnému životu, sleduje osudy jeho dětí a také manželky, která byla sama významnou hudebnicí a měla evidentně zásadní vliv nejen na podobu skladatelovy domácnosti, ale i na jeho tvůrčí produktivitu. Mikuláš postihuje a interpretuje nejen četné společenské kontakty rodiny, ale např. i skladatelova pražská bydliště, starosti s rekonstrukcí zchátralého služebního bytu atd. Jiný úhel pohledu ovšem přináší kapitoly věnované Maschkovi virtuóзовi, zejména jeho koncertním cestám a akademiím, a také profesním vztahům k divadlu. Jestliže svoji koncertní činnost Maschek pravděpodobně ukončil se smrtí své ženy v roce 1808, jeho rovněž poměrně bohatá kariéra divadelního kapelníka a později skladatele scénické hudby se zřejmě uzavřela ještě dříve, již na sklonku 18. století – hudby se však v tomto případě dochoval jen zlomek.

Autor dále vykresluje Maschka coby „všestrannou hudební osobnost“, tedy v roli učitele, obchodníka s hudebninami (zde autor vytěžil cennou skladatelovu korespondenci jeho obchodním partnerům v Lipsku a Offenbachu), dále jako nástrojaře, soudního znalce v oboru muzikálií, jako agenta, resp. zprostředkovatele hudebníků pro práci v zahraničí a konečně jako veřejně činného hudebníka přispívajícího svým uměním k řadě významných pražských společenských událostí. Skladatelův obraz se v této kapitole poněkud tříští v závislosti na dostupném pramenném materiálu – například prameny Maschkovy zprostředkovatelské činnosti dokumentují jen případy problémového průběhu celé operace, zatímco o nějakých jiných, úspěšnějších a méně problematických příkladech tohoto druhu žádné zprávy nejsou.

Za vysloveně zdařilé naopak pokládám následující líčení Maschkovy kariéry na místech ředitele kůru od roku 1794 dále. Na základě četných, často nově objevených pramenů z různých fondů zejména státní či městské správy Mikuláš přesvědčivě líčí poměry na kůrech pražských kostelů Panny Marie Sněžné, sv. Havla a zejména sv. Mikuláše, rekonstruuje průběh konkursů, obsáhle se zabývá správou kůru u sv. Mikuláše v první třetině 19. století, tamními vokalisty a různými dalšími provozními aspekty hudby na tomto chrámovém kůru. Jedná se o cennou a pro danou dobu a místo dosud ojedinelou sondu do této problematiky.

Část věnovanou skladatelovu dílu začíná autor (analogicky k biografické kapitole) stručnou charakteristikou skladatelova díla, rozlišuje zde tři časové (a také stylové) periody tvorby (s výjimkou klavírních koncertů často formálně konvenční díla do 1795, velké monumentální skladby let ca 1795–1815, skladby odpovídající biedermeierovskému ideálu jednoduchosti a stručnosti po roce 1815). Další výklad však nevede v mezích této periodizace, nýbrž sleduje vybrané skupiny děl. Následující kapitoly jsou tak věnovány klavírním koncertům, smyčcovým kvartetům, velký prostor věnuje Maschkovým úpravám oper a singspielů jiných skladatelů (zejm. Mozartových), ale i hudbě pro korunovační slavnost v Bubenči z roku 1792 a konečně také skladbám chrámovým.

Je záslužné, že autor v analytických pasážích nezůstává zaměřen pouze na Maschkovy skladby. V případě klavírních koncertů tak mu jsou jistým srovnávacím materiálem koncerty J. L. Dusíka, v případě osobitého *Echo koncertu Es dur* (jak jej Mikuláš nazval) navrhuje autor co skladatelův inspirační zdroj Ferradiniho *Stabat Mater*. Pozoruhodné je pojednání o Maschkově hudbě pro korunovační slavnost v Bubenči v roce 1792. Ač se korunovace císaře Františka II. českým králem konala pouhý rok po korunovaci Leopolda II., jednalo se o značně odlišnou slavnost, která na rozdíl od prvně zmíněné ani příliš nevstoupila do české historické literatury. Škoda, že se autor vyhýbá obecnějšímu zhodnocení kontextu celé slavnosti či srovnání s předchozími událostmi tohoto či podobného typu. Nebylo by možno z takového srovnání vytěžit i nějaké další podněty pro interpretaci intence a podoby dotyčných Maschkových skladeb? V kapitole věnované církevní hudbě se autor zaměřil především na pozdní skladby, které vykládá v souladu se stávajícím bádáním na pozadí pojmu biedermeier.

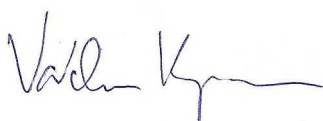
Zcela v duchu svého záměru vytvořit velkou monografii tradičního typu o umělcově životě a tvorbě zařazuje autor v závěru rovněž kapitolu o recepci Maschkova díla; tu pak sleduje v podstatě až do současnosti. Za jeden ze zásadních problémů, s nímž se autor musel v takto pojeté práci vypořádat, pokládám nedostatek pramenů osobní povahy vypovídající

o skladatelově vnitřním světě. Logickým řešením tohoto problému bylo rozpracování kontextů Maschkových životních etap či situací; některé z těchto „odboček“ jsou značným přínosem pro jiná víceméně samostatná témata (např. hudební historii kůru sv. Mikuláše) a pokládám je za nezdařilejší části této práce.

Nebývalý badatelský výkon představuje rovněž sestavení tematického katalogu Maschkových děl. Již z principu se jedná o práci, kterou nelze jen tak prohlásit za dokončenou a uzavřenou, s čímž ostatně Jiří Mikuláš velmi správně počítá v koncepci svého katalogu. Škoda jen, že v předmluvě katalogu neuvádí nějaké alespoň přibližné shrnující údaje, například o počtu aktuálně zpracovaných pramenů či evidovaných děl (bude se přitom nepochybně jednat o úctyhodné sumy). Ze samotného katalogu, který je po Hobokenově vzoru členěn do mnoha kategorií, tyto údaje nějak odhadnout dost dobře nelze. Informace uvedená v prvním dílu práce, že je dosud evidováno „přes 400“ (s. 13), podruhé však „cca 500“ (s. 146) Maschkových děl, se mi zdá být až příliš nejednoznačná. Při přípravě katalogu do tisku bych také doporučil zjednodušit a zpřehlednit návštěví jednotlivých položek katalogu. To je nyní uváděno dvojjazyčně česky a anglicky, proč je však například „číslo plotny“ překládáno jako „plate number or publishers number“? Ve výsledku tak opakující se označení jednotlivých položek zabírá mnohem více místa než samotné sdělení.

Na závěr bych se rád zastavil u autorova zacházení s osobními jmény. Respektuji volbu Jiřího Mikuláše vrátit se k jakési snad „autentičtější“ podobě skladatelova jména a příjmení, i když jeho argumenty pro toto závažné rozhodnutí nepokládám za tak pádné, jaké měla například Jana Petöczová pro přeměnu jména skladatele Jána Šimbrackého na Šimráka. Obávám se však, že se tím dostává autor do potíží s ostatními jmény, u nichž rovněž tenduje k nacházení jakési původní podoby oproti současnému úzu definovanému v hudebních encyklopediích nebo třeba v databázi jmenných autorit NK ČR nebo RISM. A tak v práci nacházíme tvary „Jan Křtitel Kucharž“ (s. 245) či „Jan Kucharž a Karel Kopřiva“ (s. 29) [zvýr. oponent], či dokonce „Sýsmayr“. Tato spojení či tvary jmen jsou dle mého názoru chybné. Autorovi i práci by nepochybně prospělo vytvoření jmenného rejstříku, v němž řada těchto problémů vystane s větší silou. Podobně čeká na opravu celá řada překlepů (knihupec Johann Diensbach zmíněný na s. 87 se jistě jmenoval Diesbach, například), které ovšem v pracích takového rozsahu nejsou ničím výjimečným.

Práce Jiřího Mikuláše je nejen zcela zásadní prací o skladateli Vinzenzu Maschkovi, ale přináší mnoho nového i pro výzkum zejména pražské hudební kultury přelomu 18. a 19. století. Proto ji doporučuji k obhajobě.

Mgr. Václav Kapsa, Ph.D.

Praha, 16. 6. 2011